

NGHỆ THUẬT TRANG TRÍ CHÙA HUẾ: NÉT ĐẸP TRUYỀN THỐNG VÀ SỰ ĐỘC ĐÁO

Nghệ thuật trang trí chùa Huế không chỉ phản ánh tài năng sáng tạo của các nghệ nhân mà còn chứa đựng nhiều giá trị tinh thần và văn hóa sâu sắc.

Tác giả: **Thích Minh Nghiêm** - Học viên Cao học K.II - Học viện PGVN tại Huế.

Mở đầu

Huế, thành phố cố đô của Việt Nam, không chỉ nổi tiếng với di sản văn hóa lịch sử phong phú mà còn được biết đến với các ngôi chùa cổ kính mang đậm nét nghệ thuật trang trí đặc trưng. Nghệ thuật trang trí chùa Huế không chỉ phản ánh tài năng sáng tạo của các nghệ nhân mà còn chứa đựng nhiều giá trị tinh thần và văn hóa sâu sắc.

Những ngôi chùa như Thiên Mụ, Từ Hiếu, Báo Quốc, và Huyền Không Sơn Thượng là những minh chứng sống động cho sự kết hợp hài hòa giữa kiến trúc, hội họa và điêu khắc trong việc trang trí, tạo nên một không gian tôn nghiêm, thanh tịnh và đậm chất thiền.

1. Lịch sử và phát triển nghệ thuật trang trí chùa Huế

Nghệ thuật trang trí chùa Huế có lịch sử lâu đời, bắt nguồn từ thời kỳ các vua chúa Nguyễn, khi Phật giáo phát triển mạnh mẽ và trở thành một phần không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người dân. Các ngôi chùa ở Huế thường được xây dựng với kiến trúc hài hòa, phong cách truyền thống và được trang trí bằng những họa tiết tinh xảo, mang đậm dấu ấn của văn hóa cung đình và Phật giáo.

Thời kỳ triều Nguyễn, nghệ thuật trang trí chùa đạt đến đỉnh cao với sự tham gia của nhiều nghệ nhân tài ba. Các ngôi chùa được xây dựng không chỉ để thờ Phật mà còn là nơi các vị vua, quan lại đến lễ bái, cầu nguyện cho quốc thái dân an. Do đó, việc trang trí các ngôi chùa được chú trọng đặc biệt, với sự kết hợp giữa các yếu tố kiến trúc, hội họa và điêu khắc, tạo nên những công trình nghệ thuật tuyệt mỹ.

2. Các yếu tố nghệ thuật trang trí chính

a. Kiến trúc

Kiến trúc chùa Huế thường tuân theo kiểu chữ “Đinh” hoặc chữ “Công” và đặc biệt là chữ

“Khẩu”, với cổng tam quan, chính điện, hậu điện và các gian thờ phụ. Mái chùa thường được làm bằng ngói âm dương, tạo nên sự hài hòa với thiên nhiên. Mái ngói cong vút lên, với các đầu đao được chạm trổ tinh xảo, thể hiện sự uy nghi và linh thiêng.

b. Hội họa

Hội họa trang trí chùa Huế thường tập trung vào các bức tranh tường, cửa gỗ và các hoành phi câu đối. Các bức tranh thường miêu tả các cảnh trong kinh Phật, cuộc đời của Đức Phật, các vị Bồ Tát và các vị thiên sư nổi tiếng. Màu sắc chủ đạo là đỏ, vàng và đen, tạo nên sự rực rỡ và uy nghi. Các hoành phi, câu đối được chạm khắc tinh xảo, với nét chữ Hán đầy nghệ thuật, thể hiện triết lý Phật giáo và lòng kính ngưỡng đối với Phật.

c. Điêu khắc

Nghệ thuật điêu khắc chùa Huế thể hiện rõ nhất qua các bức tượng Phật, Bồ Tát và các vị La Hán. Tượng Phật thường được làm bằng gỗ, đồng hoặc đá, với khuôn mặt từ bi, dáng vẻ uy nghiêm.

3. Một số ngôi chùa tiêu biểu ở Huế

a. Chùa Thiên Mụ

Chùa Thiên Mụ, nằm bên dòng sông Hương thơ mộng, là một trong những ngôi chùa nổi tiếng nhất ở Huế. Ngôi chùa được xây dựng vào thế kỷ XVII, với kiến trúc hài hòa và nghệ thuật trang trí tinh xảo. Cổng tam quan của chùa là một công trình nghệ thuật đáng chú ý, với các họa tiết rồng phượng chạm trổ tinh vi. Tháp Phước Duyên, cao 21 mét, là biểu tượng của chùa, với các tầng mái ngói cong vút lên, được trang trí bằng các họa tiết hoa sen, biểu tượng của sự thanh tịnh và giải thoát.

Quả chuông đại hồng chung - báu vật chùa Thiên
Mụ - Huế

Quả chuông đại hồng chung - báu vật chùa Thiên
Mụ- Huế

b. Chùa Từ Hiếu

Chùa Từ Hiếu nổi tiếng với không gian yên bình, thanh tịnh, là nơi các vị hoàng thân, quốc thích triều Nguyễn thường đến tu tập. Kiến trúc chùa đơn giản nhưng không kém phần trang nghiêm, với các bức tường được trang trí bằng các bức tranh miêu tả cuộc đời đức Phật và các vị thiền sư. Các hoành phi câu đối được chạm khắc tinh xảo, với nét chữ Hán đẹp mắt, thể hiện lòng kính ngưỡng đối với Phật.

c. Chùa Tây Thiên

Chùa Tây Thiên, nằm trên đồi Dương Xuân, là một trong những ngôi chùa cổ kính nhất ở Huế. Ngôi chùa được xây dựng vào đầu thế kỷ XX, với kiến trúc hài hòa và nghệ thuật trang trí tinh xảo. Cổng tam quan của chùa là một công trình nghệ thuật đáng chú ý, với các họa tiết hoa sen và các cặp câu đối chạm trổ tinh vi. Các bức tượng Phật trong chùa được chạm khắc tỉ mỉ đặc biệt là tượng Phật A Di Đà, thể hiện sự uy nghi và từ bi của đức Phật.

4. Sự kết hợp hài hòa giữa kiến trúc và thiên nhiên của nghệ thuật trang trí chùa Huế

Một trong những điểm đặc biệt của nghệ thuật trang trí chùa Huế là sự kết hợp hài hòa giữa kiến trúc và thiên nhiên. Các ngôi chùa thường được xây dựng ở những vị trí đắc địa, có cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp, yên bình. Việc sử dụng các vật liệu tự nhiên như gỗ, đá, ngói cùng với các họa tiết trang trí tinh xảo đã tạo nên một không gian kiến trúc hài hòa, gần gũi với thiên nhiên.

Cảnh quan xung quanh chùa thường được chăm chút kỹ lưỡng, với các khu vườn hoa, cây cảnh, ao sen, tạo nên một không gian thanh tịnh, yên bình. Điều này không chỉ làm tăng vẻ đẹp của ngôi chùa mà còn tạo ra một môi trường lý tưởng cho việc tu tập, giúp người tu hành dễ dàng tịnh tâm, thiền định.

Nghệ thuật trang trí chùa Huế không chỉ mang giá trị thẩm mỹ cao mà còn chứa đựng nhiều giá trị tinh thần và văn hóa. Các họa tiết, bức tranh và tượng Phật trong chùa không chỉ là những tác phẩm nghệ thuật mà còn là phương tiện truyền tải triết lý Phật giáo, giúp người dân hiểu rõ hơn về đạo Phật và tìm thấy sự bình an trong tâm hồn.

Ngoài ra, nghệ thuật trang trí chùa Huế còn góp phần bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc. Các nghệ nhân tài ba đã kế thừa và phát triển những kỹ thuật chạm khắc, hội họa từ đời này sang đời khác, tạo nên những công trình nghệ thuật trường tồn với thời gian.

Kết luận

Nghệ thuật trang trí chùa Huế là một phần không thể thiếu trong di sản văn hóa của thành phố cố đô. Những ngôi chùa với kiến trúc hài hòa, các bức tranh tường tinh xảo và các bức tượng Phật uy nghi đã tạo nên một không gian tôn nghiêm, thanh tịnh, giúp người dân và du khách tìm thấy sự bình an trong tâm hồn.

Nghệ thuật trang trí chùa Huế không chỉ phản ánh tài năng sáng tạo của các nghệ nhân mà còn chứa đựng nhiều giá trị tinh thần và văn hóa sâu sắc. Việc bảo tồn và phát huy nghệ thuật trang trí chùa Huế là một nhiệm vụ quan trọng, góp phần giữ gìn và phát triển di sản văn hóa của dân tộc.

Trải qua nhiều thăng trầm biến cố của lịch sử, chiến tranh, ảnh hưởng của nhiều nền văn hóa, nền kiến trúc lớn của các nước trên thế giới, mảnh sân vườn của chùa Huế vẫn gần gũi, sống động và có nhiều giá trị đến vậy.

Xứ Huế thực sự may mắn khi sở hữu được nhiều loại hình nghệ thuật sân vườn đặc sắc từ thành thị cho đến nông thôn, từ cung đình cho đến thứ dân gian, từ chùa chiền cho đến làng xã và những bức tranh muôn màu, muôn vẻ cho cảnh vườn Huế.

Trong không gian tĩnh mặc đó đã gợi lên cho Huế một khung cảnh màu xanh hòa quyện với những mảnh vườn thanh thoát, ấm cúng đã gắn liền với kiến trúc nơi đây đem lại nét đặc trưng vùng miền không thể trộn lẫn được. Không ngoài những giá trị mà sân vườn, nhà vườn đem lại, chùa Huế cũng đã phát triển sân vườn Huế lên một tầm cao mới và lưu giữ những nét

đẹp mà cảnh quan, cây cảnh, sân vườn mà thiên nhiên đã ban tặng.

Sở dĩ sân vườn Huế là đặc trưng bởi Huế có điều kiện tự nhiên đặc thù, tuy khí hậu nóng vào mùa khô, lạnh ẩm ướt vào mùa mưa. Sinh cảnh khác biệt nó vừa là nền tảng, vừa là yếu tố chính ảnh hưởng đến những giá trị riêng mà vườn chùa Huế có nét đặc biệt trong đa dạng và có phần thống nhất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phan Thuận An (2003), Kiến trúc Cố đô, Nxb Thuận Hóa, Huế.

Cadière (1998), Mỹ thuật Huế, Nxb Thuận Hóa, Huế.

Hà Xuân Dương (2000), Kiến trúc chùa Thiên Mụ, Nxb Đà Nẵng.

4. Đặng Vinh Dự (2017), Ngôn ngữ biểu tượng tại các ngôi chùa ở Thừa Thiên Huế, Luận án Tiến sĩ, Đại học Khoa học, Đại học Huế.

Đình Hồng Hải (2016), Những biểu tượng đặc trưng trong văn hóa truyền thống Việt Nam, tập 3 các con linh vật, Nxb Thế giới, Hà Nội.

Thích Minh nghiêm (2022),

<https://tapchinghiencuuphathoc.vn/nghe-thuat-trang-tri-san-vuon-va-ve-dep-tinh-lang-cua-chua-hue.html>. Truy cập: 18/5/2024.

Thích Minh nghiêm (2022),

<https://tapchinghiencuuphathoc.vn/nghe-thuat-trang-tri-san-vuon-va-ve-dep-tinh-lang-cua-chua-hue.html>. Truy cập: 18/5/2024.